

ศึกษาการสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา
ของวัดสามสวน บ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า
อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

**A Study of Livable Community Building in Accordance
with the Buddhist Principles of Wat Samsuan,
Nong Sawan Village, Banlhoa Sub-district,
Banfang District, Khon Kaen Province**

พระธรรมธศกิตติดา กิตติสมปนโน (เหลาลาปะ)¹,
พระมหามิตร ฐิตปญโญ² และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

**Phra Thammathorn Sakda Kittisampanno (Lhoalapa)¹,
Phrama Mit Thitapanyo² and Sowit Bamrungphak³**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus, Thailand^{1,2,3}

Corresponding Author, Email: sakda0831495663@gmail.com

บทคัดย่อ*

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชน
ของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์ และ 2) เพื่อศึกษาการสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทาง
พุทธศาสนาของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัด
ขอนแก่น การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งด้านเอกสารและลงภาคสนาม
ลงสัมภาษณ์ประกอบด้วย เครื่องบันทึก หนังสือโน้ต กลุ่มเป้าหมายมี 1 กลุ่ม คือ พระสงฆ์
3 รูป ผู้นำชุมชน 10 คน ประชาชนทั่วไป 22 คน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 35 รูป/คน
แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

* วันที่รับบทความ: 8 มกราคม 2562; วันที่แก้ไขบทความ 19 มิถุนายน 2562; วันที่ตอบรับบทความ: 21 มิถุนายน 2562

Received: January 8, 2019; Revised: June 19, 2019; Accepted: June 21, 2019

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์ พบว่า สภาพปัญหาคนในชุมชนทะเลาะวิวาท การแข่งขันเอาเปรียบ มากมาก ในกามารมณ์ผิดลูกผิดเมียกัน ไม่จริงใจพูดโกหกหลอกลวงกัน และมีสิ่งของมีนเมาขายกันทั่วไป เป็นต้น สภาพปัญหาเหล่านี้ล้วนขาดหลักศีลธรรมเบื้องต้น

การสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่นพบว่าได้จัดโครงการชุมชนคุณธรรมวัดสามสวนเป็นชุมชนต้นแบบ โดยนำเอาหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นชุมชนที่คอยดูแลเอาใจใส่เพื่อนบ้าน สร้างไมตรีต่อกันช่วยทำให้ชุมชนมีสันติภาพ ทำให้ชุมชนมีแต่รอยยิ้มและมีแต่ความสุข

คำสำคัญ: การสร้าง; ชุมชนน่าอยู่; หลักธรรมทางพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research were:1) to study the current conditions and community problems of Samsuan temple, Nong Sawan village; 2) to study the livable community building Accordance with the Buddhist principles of the temple. This study was a qualitative research conducted by the study of both the document and the field work. The obtained data were interpreted by the descriptive analysis.

The research results revealed that 1) the problems of the community were a community dispute, competitive exploitation, sexual misconducts, telling a lie, intoxicating item selling in generals and etc. All of these problems are about lacking of the basic moral principles.

The livable community building, according to Buddhist principles of the temple can be made by organizing the project, making the temple as the model in bringing the dhamma principles called ‘the Four Bases of Social Solidarity (Pāli: saṅgahavatthu-dhamma)’to take care of the neighbors, to create friendship, peace, smile and happiness in the community.

Keywords: Building; Livable Community; Buddhist Principles

บทนำ

ชุมชนชนบทในอดีต เป็นสังคมที่อยู่กันอย่างสงบสุขร่มเย็นกันมานาน แม้ว่าจะมีความเจริญทางด้านวัตถุก็ตาม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมง เลี้ยงสัตว์ ลักษณะทั่วไปของสังคมชนบท ครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญของเศรษฐกิจ เป็นทั้งหน่วยการผลิตและหน่วยบริโภค สิ่งของเครื่องใช้และอาหารจะผลิตขึ้นใช้เอง ซึ่งส่วนใหญ่จะยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ อย่างพร้อมเพรียงกัน เช่น งานบวช งานศพ และงานบุญต่างๆ จะเห็นว่าตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 แก่นแกนของการพัฒนาอยู่ที่การพัฒนาคนให้มีคุณธรรม และจริยธรรม ควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม ทุกวัย ตลอดชีวิต จนมีภูมิคุ้มกันพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง และก้าวสู่สังคมฐานความรู้ (Theerawuth Arunvech, 2001 : 1)

การดำเนินชีวิตที่เป็นกุศลกรรมจึงได้แก่ การสร้างกรรมดีในระดับต่างๆ เหล่านี้ ในทางกาย วาจา และใจ ที่ดีจะต้องเป็นไปด้วยความสุจริตและชอบธรรม ที่มีกุศล 3 อย่าง ภายในเป็นสิ่งสำคัญ คือ ความไม่โลภ ไม่โกรธ และไม่หลง (Wasin Intasara, 1998 : 13) การพัฒนาตามแนวคิดกระแสหลักนี้ก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมและในท่ามกลางความตึงตันของการแก้ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาตามแบบแผนของตะวันตกนี้ ก็ได้มีนักคิดต่าง ๆ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่เน้นความเป็นตะวันออก คือการที่จะต้องพัฒนาด้านจิตใจและวัตถุไปพร้อมๆ กัน (Phra Dhammapidok (P. A . Payutto), 1994 : 79-81) กล่าวไว้ว่า เป้าหมายของการพัฒนาคือการปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจอันเกิดจากความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้ และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับของการพัฒนาประการหนึ่งในบรรดาตัวชี้วัด 4 ประการ คือ พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต สุดท้ายต้องพัฒนาปัญญา ดังปรากฏความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 73 ว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ” (Lawyer Council, 2001 : 32)

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านหนองสวรรค์ คือ สภาพปัญหาคนในสังคมทะเลาะวิวาท การแข่งขันเอาวัดเอาเปรียบ เบียดเบียนทำร้ายซึ่งกันและกัน มีการลักขโมยสิ่งของกันในชุมชน มักมากในกามารมณ์ผิดลูกผิดเมียกัน ไม่จริงใจพูดโกหกหลอกลวงกัน และมีสิ่งของมีเนียมขายกันทั่วไป เป็นต้น สภาพปัญหาเหล่านี้ล้วนขาดหลักศีลธรรมเบื้องต้น คือ เบญจศีล-เบญจธรรม จึงส่งผลต่อการประพฤติดต่อกับหลักศีลธรรมและจริยธรรมอื่นๆ ตามมา และทางเจ้าอาวาสวัดสามสวน คือ พระธรรมธะศักดิ์ดา กิตติสมฺปนฺโน ก็ได้จัดโครงการชุมชนคุณธรรมวัดสามสวนเป็นชุมชนต้นแบบ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม 2. การอบรมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ประเพณีวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการชุมชนคุณธรรมวัดสามสวน และ 3. เพื่อให้ชุมชนได้เข้าใจหลักการและวิธีการในหลักวิชาการพร้อมทั้งศาสตร์สมัยใหม่พร้อมทั้งเพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันภายใต้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยมีกิจกรรม คือ 1. อนุรักษ์การรักษาประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. ปลุกดอกดาวเรืองตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน วัด และโรงเรียน 3. ร่วมปฏิบัติธรรม รักษาศีล ด้วยการมีส่วนร่วมคือการให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริงเมื่อแก้ปัญหาทุกอย่างได้แล้วก็จะทำให้ชุมชนน่าอยู่เจริญก้าวหน้าอย่างสงบสุขยั่งยืน หากได้นำเอาหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นธงในการพัฒนาชุมชนก็จะทำให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและทำให้ชุมชนมีแต่รอยยิ้มและมีแต่ความสุข ความเจริญอย่างยั่งยืนตลอดไป

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นายประมวล คำอินทร์ อดีตผู้นำบ้านหนองสวรรค์ และมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์
2. เพื่อศึกษาการสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของวัดสามสบ บ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

1. การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและประกอบการอธิบายโดยศึกษาจาก

1) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่างๆ บทความ วารสาร สืบค้นหาข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมีการศึกษาบทวนเอกสารต่างๆ ได้แก่ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความและเอกสารทางวิชาการ เอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและเอกชน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นคำถามในการวิจัย จากนั้นจึงได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามแบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับประชากรผู้ให้ข้อมูล โดยมีเนื้อหาสำคัญ เช่น ความเป็นมา ภูมิปัญญา แนวคิด หลักการ รูปแบบกระบวนการเลี้ยงชีพ และโครงการชุมชนคุณธรรมจริยธรรม แนวคิดที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของ ชาวบ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

2) พื้นที่การวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย

1. พื้นที่การวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเขตพื้นที่ในบ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

2. กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) พระสงฆ์ที่อยู่ในชุมชน จำนวน 3 รูป 2) ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน 3) ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 22 คน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น จำนวน 35 รูป/คน

3) เครื่องมือการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย ชื่อ-นามสกุล เพศ อายุ และสถานะของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 ข้อมูลหลักสังคหวัตถุ 4 กับการสร้างชุมชนน่ายุของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

2. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนน่ายุตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำมาแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2) ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง

3) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

4) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาระหว่างข้อคำถาม วัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะ

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเสนอแนะอีกครั้ง

6) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อการศึกษาต่อไป

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2) ผู้วิจัยนำหนังสือในการเก็บข้อมูลในการวิจัย แจ้งต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล

3) ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากจากด้านตำราเอกสารงานวิจัยและการสัมภาษณ์แล้ว นำมาวิเคราะห์ และนำเสนอสรุปผลการวิจัย ด้วยวิธีการนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Method) เกี่ยวกับการสร้างชุมชนน่ายู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนของวัดสามสวนบ้านหนองสวรรค์ จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปข้อค้นพบได้ว่า สภาพปัญหาคนในชุมชนทะเลาะวิวาท การแข่งขันเอาใจเอาเปรียบ เบียดเบียนทำร้ายซึ่งกันและกัน มีการลักขโมยสิ่งของกันภายในชุมชน ไม่จริงใจพูดโกหกหลอกลวงกัน และมีสิ่งของมีนเมาขายกันทั่วไป เป็นต้น สภาพปัญหาเหล่านี้ล้วนขาดหลักศีลธรรมเบื้องต้น คือ เบญจศีล-เบญจธรรม จึงส่งผลต่อการประพฤติผิดต่อหลักศีลธรรมและจริยธรรมอื่นๆ ตามมา การมีส่วนร่วมคือการให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กร เมื่อแก้ปัญหายุ่งยากได้แล้วก็จะทำให้ชุมชนน่ายู่เจริญก้าวหน้าอย่างสงบสุขยั่งยืน หากได้นำเอาหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นธงในการพัฒนาชุมชนก็จะทำให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และทำให้ชุมชนมีแต่รอยยิ้มและมีแต่ความสุข ความเจริญอย่างยั่งยืนตลอดไป

2. การสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของวัดสามสบบ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปข้อค้นพบได้ว่า เจ้าอาวาสวัดสามสบ คือ พระธรรมธศกัณฐ์ กิตติสมปนโน ได้จัดให้มีโครงการชุมชนคุณธรรมวัดสามสบเป็นชุมชนต้นแบบ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม 2. การอบรมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ประเพณีวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการชุมชนคุณธรรมวัดสามสบ และ 3. เพื่อให้ชุมชนได้เข้าใจหลักการโดยได้รับการสนับสนุนทั้งหน่วยงานราชการและเอกชนเป็นอย่างดี พร้อมทั้งเพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน โดยมีกิจกรรม คือ 1. อนุรักษ์การรักษาประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. ปลูกดอกดาวเรืองตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน วัด และโรงเรียน 3. ร่วมปฏิบัติธรรม รักษาศีล 5 (เบญจศีล เบญจธรรม) ด้วยการมีส่วนร่วมคือการให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริงภายใต้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยนำเอาหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นธงในการพัฒนาชุมชนก็จะทำให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และทำให้ชุมชนน่าอยู่ มีแต่รอยยิ้มและมีแต่ความสุข จากการสัมภาษณ์ พระธรรมธศกัณฐ์ กิตติสมปนโน พบว่า 1. การให้ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันในชุมชน เมื่อเพื่อนบ้านเดือดร้อนต่างก็ให้ความช่วยเหลือกัน ได้ร่วมบริจาคสิ่งของ เครื่องใช้ให้แก่ชุมชนเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ ได้ให้ความร่วมมือในกิจกรรมรักษาความสะอาดและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ทางชุมชนจัดขึ้น และได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนคุณธรรมต้นแบบขับเคลื่อนด้วยพลังบวร (วัด บ้าน โรงเรียน) ของวัดสามสบเป็นอย่างดีแบบกัลยาณมิตร 2. ปิยวาจา การเป็นผู้มีวาจาสุภาพ พูดจาไพเราะ มีส่วนช่วยให้ชุมชนน่าอยู่ มีความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกันดี คอยพูดแนะนำสิ่งที่ถูกต้องดีงามกับเพื่อนร่วมชุมชนเวลาเขามีปัญหาเข้ามาปรึกษา กัน ไม่ถือโกรธกันพร้อมให้อภัยกัน 3. อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ในชุมชนต่างก็ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการในชุมชนเป็นอย่างดี ช่วยกันแบ่งปันความรู้ให้แก่เยาวชนลูกหลานในชุมชน ให้ร่วมมือกันชุมชนปลูกต้นไม้เพื่อรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ต่างให้ความร่วมมือร่วมใจเกี่ยวกับโครงการชุมชนคุณธรรมต้นแบบขับเคลื่อนด้วยพลังบวร (วัด บ้าน โรงเรียน) ของวัดสามสบเป็นอย่างดี และ 4. สมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) การวางตนให้เหมาะสม ทั้งในเรื่องการปฏิบัติกับทุกคนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน การคอยดูแลเอาใจใส่เพื่อนบ้านทุกคน การไม่เอาัดเอาเปรียบ

เพื่อนบ้านและชุมชน ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนอย่างเคร่งครัด
ทุกคนร่วมมือร่วมใจรักษาสืบทอดโครงการชุมชนคุณธรรมต้นแบบของวัดสามสวนไว้ให้
ตลอดไปชั่วลูกชั่วหลาน เพราะจะมีประโยชน์ต่อชุมชนบ้านหนองสวรรค์ต่อไป มีความเป็นผู้
อภัยค้ำไมตรี กระตือรือร้นเสมอต้นเสมอปลายเป็นมิตรกับทุกคนช่วยทำให้ชุมชนน่าอยู่

อภิปรายผลการวิจัย

ตามที่ได้เสนอผลการวิจัยเรื่องนี้ มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ต้องทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของ
สมาชิกภายในชุมชนซึ่งจะเป็นผู้ริเริ่มการสร้างอันเป็นสิทธิเสรีภาพความต้องการสร้างอย่าง
แท้จริง โดยประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการโครงการต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชน
สามารถที่จะคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง ด้วยการหวังพึ่งพาตนเองให้มาก
ที่สุดและเสริมด้วยการช่วยเหลือจากภายนอกเท่าที่จำเป็น โดยลักษณะของชุมชนน่าอยู่นั้นมี
องค์ประกอบทางด้านกายภาพ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี สะอาดและปลอดภัย มีผังเมืองที่ดี
ทางด้านเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และสร้างกลุ่ม
อาชีพให้พึ่งตนเองได้ ทางด้านสังคมช่วยเหลือเกื้อกูล มีวินัย มีส่วนร่วม มีความปลอดภัย มี
บริการสาธารณสุขที่เหมาะสม ด้านสิ่งแวดล้อม มีความสะอาดสวยงาม และปราศจากมลพิษ
และด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ และถูกต้องตาม
ทำนองคลองธรรมสอดคล้องกับ Sombun Suksamran (1979 : 1-15) จากการศึกษาเรื่อง
“พุทธศาสนากับการเมือง” พบว่า การมองข้ามความสำคัญของความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์
ระหว่างศาสนากับสังคม การเมือง และเศรษฐกิจมีความสำคัญอย่างมาก ประเด็นสำคัญ
ดังกล่าวมีนัยสำคัญเท่ากับการละเลยการทำความเข้าใจวิถีชีวิตส่วนรวมของสังคม หรืออีกนัย
หนึ่งวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งรากเหง้าสำคัญอย่างหนึ่งของวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของแต่ละ
สังคมนั้นก็คือศาสนา

2. การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนา หมายถึง ความเป็นไปของชีวิตตามหลัก
พุทธศาสนาด้วยการประพฤติปฏิบัติต่อชีวิตอันประกอบด้วยความประพฤติและการปฏิบัติทั้ง
ในทางกาย ทางวาจา และทางใจ ต่อตนเองและสังคม ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วยการดำเนินชีวิต
ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ การดำเนินชีวิตที่เป็นกุศลกรรม มีผลที่ได้รับคือ

ความสุข ทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า และการดำเนินชีวิตที่เป็นอกุศลกรรม คือ การดำเนินชีวิตในทางที่ชั่ว มีผลที่ได้รับ คือ ทุกข์ ทั้งในโลกนี้ และในโลกหน้า

การที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาให้คนในชุมชนมีเจตคติและพฤติกรรมอย่างน้อยที่สุดในระดับศีล 5 และธรรม 5 ซึ่งเป็นขั้นพื้นฐานให้ได้นั้นจะต้องพัฒนาศาสนาให้มีสถานภาพที่พร้อมที่จะเป็นกลไกไปสู่การสร้างศีลธรรม ซึ่งลักษณะการดำเนินชีวิตตามหลักทางพุทธศาสนา มี 3 ระดับ คือ ระดับพื้นฐาน อยู่ในระดับศีล ระดับกลาง อยู่ในระดับการฝึกสมาธิ ระดับขั้นสูง อยู่ในระดับการฝึกปัญญาเพื่อลุล่วงประโยชน์ทั้งสาม คือ ประโยชน์ในปัจจุบันที่เป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต ประโยชน์ในภพหน้า หรือประโยชน์ขั้นสูงอย่างหนึ่งอันได้แก่ การแสวงหาความเจริญก้าวหน้าของจิตใจด้วยคุณธรรม มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เป็นต้น ประโยชน์อย่างยิ่งหรือประโยชน์ขั้นสูงสุดอันได้แก่จุดหมายสูงสุดท้ายการเข้าถึงธรรมชาติ คือ นิพพาน

ส่วนหลักธรรมที่ใช้ในการสร้างชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน คือหลักศีลธรรมเบื้องต้น คือ เบญจศีล-เบญจธรรม จึงส่งผลต่อการประพฤติผิดต่อหลักศีลธรรมและจริยธรรมอื่นๆ ตามมา สอดคล้องกับ Boontan Lakong (1989 : 5) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวคิดเรื่องการสร้างชุมชนในพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า วิธีการสร้างทรัพยากรมนุษย์หรือบุคคลตามหลักศีล สมาธิ และปัญญา วิธีการทั้ง 3 ประการนี้ เป็นหลักการขั้นพื้นฐานของพระพุทธศาสนาสำหรับสร้างทรัพยากรมนุษย์หรือสร้างบุคคล โดยทั่วไปให้มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และสามารถทำให้บุคคลบรรลุถึงการหลุดพ้นจากทุกข์หรือปัญหาที่ตนประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phramahamit Thitapanyo (2017 : 71-80) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชนในประชาคมและสังคมอาเซียน : วิเคราะห์แนวคิดมุมมองและกระบวนการสร้างผ่านประเพณีสงกรานต์”

ผลการวิจัยพบว่า สังคมจะน่าอยู่นั้น คนในสังคมจะต้องมีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีความสุข อีกทั้งต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกที่ถูกต้อง การสร้างจิตสำนึกนั้น จำต้องเริ่มจากชุมชนสังคม เป็นจิตสำนึกที่ผู้คนส่วนใหญ่ของประเทศสร้างขึ้นมาร่วมกัน ไม่ใช่จิตสำนึกที่สร้างโดยผ่านอุดมการณ์ แต่เป็นการสร้างจิตสำนึกผ่านจิตวิญญาณเท่านั้น จึงจะนำความสุขมาให้ การมีส่วนร่วม คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เมื่อแก้ปัญหาทุกอย่างได้แล้วก็จะทำให้ชุมชนน่าอยู่เจริญก้าวหน้าอย่าง

สงบสุขยั่งยืน หากได้นำเอาหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นธงในการพัฒนาชุมชนก็จะทำให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และทำให้ชุมชนมีแต่รอยยิ้มและมีแต่ความสุข ความเจริญอย่างยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษาเรื่องการสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา แนวคิดการสร้างชุมชนน่าอยู่ในพระพุทธศาสนานั้นมีเป้าหมายของการสร้างคือการปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจอันเกิดจากความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคม ด้วยการสร้างกาย สร้างศีล สร้างจิต และสร้างปัญญา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยเพื่อให้สอดคล้องและเป็นคำตอบกับข้อเสนอแนะข้างต้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรทำการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับ

- 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมให้ละเอียด และนำหลักธรรมต่างๆ ที่สามารถจะพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ให้สังคมน่าอยู่อย่างสันติสุขมากขึ้นๆ ไป
- 2) ควรประยุกต์หลักวิปัสสนาภาวนาแก้ไขพฤติกรรมของบุคคล เพื่อแก้ไขปัญหามุมชนด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ผู้เขียนได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ในด้านศึกษการสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของวัดสามสว่น บ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ได้ดังนี้ จากผลการวิจัยพบว่าศึกษการสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ของวัดสามสว่น บ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น ผ่านโครงชุมชนคุณธรรมด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถสร้างชุมชนให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกันพร้อมทั้งสามารถสร้างเศรษฐกิจชุมชนจนกลายเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน และทำให้มองเห็นคุณค่าการสร้างชุมชนน่าอยู่ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของวัดสามสว่น บ้านหนองสวรรค์ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น โครงการชุมชนคุณธรรมวัดสามสว่นเป็นชุมชนต้นแบบนี้ก็เพื่อการส่งเสริม

การเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม มีการอบรมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ประเพณีวัฒนธรรม เชิงปฏิบัติการชุมชนคุณธรรมวัดสามสวน และเพื่อให้ชุมชนได้เข้าใจหลักการและวิธีการในหลักวิชาการพร้อมทั้งศาสตร์สมัยใหม่ พร้อมทั้งเสริมสร้างให้ชุมชนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันภายใต้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยมีกิจกรรม คือ รมรงค์การรักษาประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ปลูกดอกดาวเรืองตามแบบเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน วัด และโรงเรียน ร่วมปฏิบัติธรรม รักษาศีล ทำให้ชุมชนน่าอยู่เจริญก้าวหน้า มีแต่รอยยิ้มและความเอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สามัคคีปรองดองสมานฉันท์ เป็นการสร้างความเจริญอย่างยั่งยืนตลอดไป

References

- Boontan Lakong. (1989). *The Concept of Community Development in Buddhism*. Research Report. College: Chiang Mai University.
- Lawyer Council. (2001). *Constitution of The Kingdom of Thailand 1997*. Bangkok : Bophit Printing Company Limited.
- Phra Dhammapidok (P. A . Payutto). (1994). *The Importance of Buddhism as Anational Religion*. Bangkok: Sahatham Company Limited.
- Phramahamit Thitapanyo. (2017). The Build up of a Communal consciousness of the ASEAN Community : Analyzed through the Songkran Festival. *Dhammathas Academic Journal*, 17(3)Special Issue, 71-80.
- Sombun Suksamran. (1979). Buddhism and Politics. *Journal of Social Sciences*, 16(4), 1-15.
- Theerawuth Arunvech. (2001). *The Process of Social Development Towards Peace and Happiness at The Area of Dhamma's Base*. Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.
- Wasin Intasara. (1998). *Buddhist Ethics*. Bangkok: Mahamakutrajavidyalaya University Printing.